

Незважаючи на діяльність глобальних інноваційних мереж та формування горизонтально інтеграційних структур ТНК, корпорації розвинених країн, а саме США, Японії та ЄС, концентрують розробку «серцевинних» технологій і виробництво інноваційної продукції в межах країни походження ТНК, виступають основними суб'єктами світової економіки в здійсненні НДДКР, що залишає за ними статус інноваційних лідерів у найбільш прогресивних сферах діяльності. Ураховуючи, що в розвинених країнах зосереджений значний науковий потенціал, новітні розробки у сфері високих технологій, ці держави в майбутньому будуть і надалі виступати потужними освітніми та науковими центрами.

Список використаної літератури

1. Будкін В. С. Світова криза та розвиток міжнародного поділу праці / В. С. Будкін // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2009. – Вип. 87 (Ч. 1). – С. 20–24.
2. Новицький В. Світова системна криза та перспективи її подолання / В. Новицький // Світова фінансово-економічна криза: стратегії протидії та мінімізації наслідків (економіка, фінанси та право) : зб. матеріалів XII Міжнар. наук.-практ. конф. 29 трав. 2009 р. – К. : УДУФМТ. – 2009. – 424 с.
3. Максимов В. Проблемы стабильности мировой экономики / В. Максимов // Мировая экономика и международные отношения. – 2004. – № 9. – С. 4–10
4. Wallerstein I. Patterns and Perspective of the Capitalist World. – Economy // In: P. R. Viotti, M. Kauppi (Eds). International Relation Theory. Allyn and Bacon, 1986.
5. Science and Engineering Indicators 2006. – National Science board. – 2008. – Voume I. – Arlington, VA : National Science Foundation
6. Тарлецкая Л. В. Страны ОЭСР в международной статистике труда Международная экономика и международные отношения / Л. В. Тарлецкая // Международная экономика и международные отношения. – 2010. – № 1. – С. 17–53.
7. Мочерний С. В. Світове господарство в умовах глобалізації : монографія / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, С. В. Фомішин. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 200 с.
8. Шейхова У. Д. Японские компании на рынках Восточной Азии / У. Д. Шейхова // Международная экономика. – 2010. – №10. – С. 34–43.
9. Narula R. EU enlargement and consequences for FDI assisted industrial development / Narula Reyneesh., Bellak Christian // Transnational Corporations. – 2009. – Vol. 18, No. 2. – PP. 70–89.
10. Ernst D. Asia's «upgrading through innovation» strategies and global innovation network: an extension of Sajala Lall research agenda // Transnational corporation. – 2008. – V. 17. – № 3. – С. 31–59.
11. Кругман П. Джобс, рабочие места и машины / Пол Кругман [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://hvyly.org/analytics/economics/18282-pol-krugman-dzhobs-rabochie-mesta-i-mashiny>
12. Гриспен А. Эпоха потрясений. Проблемы и перспективы мировой финансовой системы : монография / Гриспен А. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 462 с.

Статтю подано до редколегії
17.07.2012 р.

УДК 355.02:355.44+330.131.7

С. П. Мокляк – кандидат технічних наук, доцент Воєнно-дипломатичної академії;

О. О. Свергунов – кандидат технічних наук, старший науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень;

І. І. Табурець – здобувач Воєнно-дипломатичної академії

Глобалізаційне середовище та український ОПК: напрями співпраці з транснаціональними корпораціями

Роботу виконано у Воєнно-дипломатичній академії

Розкрито політичні, економічні, науково-технологічні умови функціонування оборонно-промислового комплексу України та напрями співпраці з транснаціональними корпораціями.

Ключові слова: оборонно-промисловий комплекс, транснаціональні компанії, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, озброєння та військова техніка.

Мокляк С. П., Свергунов А. А., Табурець І. І. Глобализационная среда и украинский ОПК: направления сотрудничества с транснациональными корпорациями. Рассматриваются политические, экономические, научно-технологические условия функционирования оборонно-промышленного комплекса Украины и направления сотрудничества с транснациональными корпорациями.

Ключевые слова: оборонно-промышленный комплекс, транснациональные компании, научно-исследовательские и исследовательско-конструкторские работы, вооружение и военная техника.

Mokliak S. P., Svergunov A. A., Taburets I. I. Globalization Environment and Ukrainian Dic: Areas of Cooperation with Transnational Corporations. Authors examined political, economic, scientific-technological conditions of operation of the defense-industrial complex of Ukraine and areas of cooperation with transnational corporations.

Key words: defense industrial complex, transnational corporations, research and experimental design work armament and military equipment.

Постановка наукової проблеми та її значення. У рамках забезпечення національної безпеки для України важливими є вдосконалення державного управління оборонно-промисловим комплексом (ОПК), забезпечення структурної перебудови відповідних галузей промисловості, ефективного їх функціонування й розвитку. Водночас компанії українського ОПК взаємодіють зі світовою оборонною промисловістю, яка швидко змінюється в напрямі глобалізації. Тому актуальним питанням є аналіз досвіду й тенденцій трансформації та розвитку світової оборонної промисловості для впровадження їх в Україні й визначення напрямів співпраці українського ОПК із транснаціональними компаніями (ТНК) у глобальному середовищі.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблематики. Питання тенденцій трансформації й розвитку світової оборонної промисловості та діяльності ТНК у світовій економічній науці досліджували такі вчені, як С. Агарваль, П. Баклі, Д. Беннет, Г. Вейнріч, Р. Вернон, С. Гаймер, Дж.-Ф. Геннарт, Ч. Гілл, Ч. Гофер, Дж. Даннінг, Д. Датта, М. Кассон, Р. Кейвз, Ч. Кіндельбергер, Дж. Лі, Т. Моран, Т. Озава, К. Омає, Х. Пітеліс, М. Портер, П. Рана, Р. Рейч, С. Рольф, Дж. Ротгеб, Ф. Рут, М. і С. Толчін, Ф. Тромпенаарс, А. Шапіро, К. Шарп; у вітчизняній науці окремі аспекти діяльності ТНК вивчали О. Білорус, О. Будкін, В. Буткевич, В. Геєць, І. Гладій, В. Горбулін, Б. Губський, В. Дикань, В. Кисіль, В. Мельник, А. Мокій, Ю. Пахомов, К. Панченко, Ж. Поплавська, О. Рогач, А. Семенов, К. Семенов, С. Соколенко, А. Філіпенко, О. Шнирков, Л. Руденко та ін.

Але такі важливі питання, як визначення напрямів співпраці українського ОПК із ТНК у глобальному середовищі, що є достатньо впливовими, розглянуті недостатньо.

Мета статті – розкрити політичні, економічні, науково-технологічні умови функціонування оборонно-промислового комплексу України та визначити напрями співпраці з транснаціональними корпораціями.

Виклад основного матеріалу й ґрунтування отриманих результатів дослідження. Після закінчення холодної війни в 90-х роках ХХ ст. та на початку ХХІ ст. різко змінилися глобальні політичні, економічні й науково-технологічні умови функціонування ОПК, що призвело до суттєвих змін діяльності компаній світової оборонної промисловості.

По-перше, здійснено перегляд оборонної політики держав, перерозподіл оборонних бюджетів, а також перехід до нової структури збройних сил при зниженні їх чисельності, що призвело до зменшення оборонних замовлень та зміни структури цих замовлень для підприємств ОПК. Так, за даними Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру (SIPRI), світові оборонні витрати із 762 млрд дол. США у 1993 р. зменшилися до 690 млрд дол. США у 1998 р., а потім вони почали стрімко зростати. У 2009 р. оборонні витрати становили 1530 млрд дол. США. Порівняно з 2000 р., цей показник збільшився на 49 %. У цілому світові оборонні витрати у 2010 р., за оцінкою SIPRI, склали 1630 млрд дол. США. Світова оборонна промисловість також нарощує своє виробництво. Якщо у 2005 р. загальний світовий обсяг виробництва продукції суто військового призначення дорівнював 289, 4 млрд дол. США, то у 2009 р. – 400 млрд дол. США [1].

По-друге, із кінця ХХ – початку ХХІ ст. сучасна світова економіка відображає риси принципово нового процесу – процесу глобалізації всіх сторін суспільного життя. Характерна особливість глобалізації – це рух міжнародних потоків (капіталів, інформації, технологій тощо), які в умовах лібералізації міжнародних ринків майже не є підконтрольними національним законодавствам. Ці потоки циркулюють між ТНК, що є основною рушійною силою процесу транснаціоналізації та глобалізації.

Такий процес завдяки ТНК відкриває чималі можливості в промисловому виробництві та веденні бізнесу у світовому масштабі.

По-третє, поява на основі науково-технічного прогресу принципово нових технологій суттєво змінила організацію розробок і випробувань високотехнологічних озброєнь та військової техніки (ОВТ), у тому числі взаємодію з науковими установами різних держав на основі інновацій. Особливо це стосується високотехнологічних програм із великою вартістю. Наприклад, за даними Головного контрольного управління (Government Accountability Office, GAO) США, витрати на проведення НДДКР і на закупівлю перших прототипів літака F-35 для випробувань у компанії «Lockheed Martin» за останні десять років (2001–2010) склали 56,1 млрд дол. США, а загалом вартість реалізації програми літака F-35, що включає етапи розробки, випробувань, серійного виробництва понад 2500 літаків, уже сьогодні оцінюється більше як у 300 млрд дол. США. З урахуванням етапів експлуатації, ремонту та утилізації вартість цієї програми, за оцінками експертів, може досягти 1000 млрд дол. США [1].

По-четверте, виробництво принципово нових озброєнь та військової техніки в умовах малосерійного виробництва та швидких змін технологій виробництва (роботизовані промислові комплекси, інформаційні технології проектування й підготовки виробництва тощо) також суттєво змінює структуру компаній ОПК. Застосування комерційних технологій щодо виробництва товарів оборонного призначення дало синергетичний ефект розвитку оборонної промисловості в цілому.

У сукупності це спонукало до неминучості корінної трансформації ОПК задля його адаптації до нових економічних умов. У США ці трансформації та перетворення розпочалися переважно в кінці 80-х та – початку 90-х рр. XX ст., у Західній Європі – у другій половині 90-х рр. XX ст., у КНР – на межі тисячоліть, у Росії – на початку XXI ст. і нині продовжуються.

В Україні процеси вдосконалення державного управління оборонно-промисловим комплексом України та забезпечення його структурної перебудови почали реалізовуватись із великим запізненням. Хоча ще в 90-х роках XX ст. ці проблеми обговорювалися в науковому, експертному та політичному середовищах, а на початку XXI ст. низкою нормативно-правових документів вже були поставлені завдання щодо структурної перебудови українського ОПК (наприклад Концепція структурної перебудови оборонно-промислового комплексу України, затвердженої Указом Президента України від 5 березня 2002 р. № 219; Державна програма реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2010 р., затверджена постановою КМУ від 31 березня 2004 р. № 423) [2:3]. Однак поставлені завдання щодо реформування ОПК не виконано. Так, Державна програма реформування та розвитку ОПК на період до 2010 р. була провалена. Вона перестала діяти після уведення в дію «Державної програми реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу до 2013 року», що затверджена постановою КМУ від 27.08.08 р. №766 [4]. За оцінками експертів, остання програма реформування та розвитку ОПК також не буде виконана через те, що при її формуванні допущено низку прорахунків щодо моделей реформування ОПК і врахування світового досвіду.

У подальшому, виходячи із системних позицій, розглянемо трансформацію світової оборонної промисловості.

Ураховуючи те, що оборонна промисловість значною мірою перебуває під контролем держав, то в нових економічних умовах у 90-х рр. XX ст. та на початку XXI ст., при реструктуризації ОПК із боку розвинених держав висунуто вимоги:

- збереження технологій і можливості розробляти та серійно виготовляти наявні й нові ОВТ. Наприклад, у період закінчення холодної війни з 1985 по 1993 рр. оборонний бюджет США скоротився на 29 %, бюджетні ресурси на закупівлю ОВТ міністерства оборони (МО) США – на 58 %. При цьому фінансування на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) у цей період зменшилося тільки на 8 %, що забезпечило збереження науково-технологічного потенціалу ОПК США;
- розв'язання соціально-економічних проблем при скороченні робочих місць. У США цими проблемами займалися на рівні Конгресу, адміністрації президента та Міністерства оборони;
- створення економічно ефективних ринкових компаній в умовах зменшення замовлень та зростання вартості високотехнологічних озброєнь;
- забезпечення розвитку компаній ОПК із перетворенням їх у ТНК для забезпечення їхньої діяльності в конкурентному середовищі на світових ринках в умовах глобалізації.

З урахуванням різного ступеня захищеності компаній ОПК від дій у нових економічних умовах у США, країнах Західної Європи, КНР Росії та ін. виникли різні стратегії реструктуризації компаній в оборонній промисловості, а саме:

- розширення компаніями ОПК сегментів ринків продукції військового призначення за рахунок технологічної й організаційної консолідації декількох фірм, навіть колишніх конкурентів;
- об'єднання виробництва ОВТ для декількох держав для зменшення вартості виробництва та розширення ринків збуту;
- виведення компаній із виробництва ОВТ тощо.

Основними тенденціями трансформації та розвитку компаній виробників озброєнь, як правило, стало:

- зосередження основної частки виробництва озброєнь, особливо високотехнологічного з великою вартістю, у ТНК. Проте більшість сучасних ТНК оборонної промисловості мають чітке національне «ядро»;

- формування ТНК оборонної промисловості на основі багатопрофільності, присутності одночасно на ринках озброєнь та цивільної продукції. Так, аналіз продажів 15 найкрупніших у світі компаній – виробників озброєнь (за винятком КНР) у 2007 р. показують, що обсяги виробництва й продажу озброєнь від загального виробництва та продажу можуть коливатись у широких межах (Honeywel – 15 %, EADS – 24 %, Boeing – 46 %, BAE Systems – 95 %). Тільки деякі спеціалізовані компанії мають 100 % виробництво озброєнь, наприклад MBDA (Західна Європа – виробництво ракет), DCNS (Франція – будівництво кораблів), BAE Systems Inc (філія компанії BAE Systems в США) тощо;

- формування стратегічних альянсів ТНК оборонної промисловості. Наприклад, у США ТНК Boeing і IBM у 2010 р. створили стратегічний альянс із прискорення розвитку технологій у сфері систем наземного й космічного базування, які призначені для вдосконалення військового зв'язку, підвищення ефективності розвідувальної діяльності й зміцнення національної безпеки. Обсяг ринку продукції оборонного призначення, створеної на основі таких технологій, приблизно становитиме 200 млрд дол. США.

У КНР та Росії продовжується реструктуризації оборонної промисловості через створення великих холдингових компаній і перетворення останніх у ТНК.

Протягом 90-х рр. XX ст. і на початку XXI ст. інтеграція оборонної та цивільної сфер, «корпоратизація» й реорганізація системи державного управління оборонною промисловістю стали основними напрямками реформ китайського ОПК. Це заклало фундамент для динамічного розвитку цієї галузі у КНР у наступні роки на основі створення високодиверсифікованих компаній, які за своєю діяльністю поступово трансформуються в ТНК. За оцінками, обсяг виробництва та продажу озброєнь китайськими компаніями у 2003 р. становив 20–35 % від загального виробництва й продажу, який дорівнював 315 млрд юанів (38 млрд дол. США). За даними Білої книги КНР із питань оборони за 2004 р. частка виробництва та продажу цивільної продукції у 2003 р. становила понад 65 % загального виробництва китайської оборонної промисловості.

У цілому основними принципами реформ компаній ОПК КНР були такі.

По-перше, реформування ОПК носило комплексний характер. Розвиток оборонної промисловості розглядався у світлі загального розвитку економіки й науково-технологічної бази. Інтегральна взаємодія науково-технологічного та оборонно-промислового комплексів була і є ключовим чинником успіху стратегії реформування ОПК КНР.

По-друге, здійснюючи модернізацію та реорганізацію національних ОПК і системи державного управління, у КНР частково копіювали досвід західних країн (насамперед США). Особливо яскраво це проявлялося в системі стратегічного планування розвитку національної оборонної промисловості.

По-третє, однією з головних цілей державного управління оборонною промисловістю КНР було та є зміцнення й розширення виробничого та наукового потенціалів ОПК, а також підвищення конкурентоспроможності й ефективності функціонування галузі. При цьому потрібно підкреслити визначальну роль державних органів КНР у створенні необхідного інституціонального середовища для успішного втілення цих перетворень, що широко використовують як політичні ініціативи, так і економічні та законодавчі інструменти.

У Росії в рамках реструктуризації підприємств ОПК в останні 10 років створені й почали працювати низка інтегрованих компаній оборонної промисловості. У стратегіях їх розвитку поставлено завдання перетворення цих компаній у високодиверсифіковані ТНК. Наприклад, ВАТ «Вертольоти Росії», що є єдиним розроблювачем і виробником вертольотів у Росії, виготовляє цивільну та оборонну продукцію. Ця компанія поступово перетворюється в ТНК. Вона офіційно оголосила про намір розмістити власні акції на фондових біржах. Компанія також почала формувати за кордоном мережу підприємств зі складання вертольотів, їхнього обслуговування та ремонту (Індія, Мексика тощо).

На сьогодні Україна має розгалужений, нерівномірно розвинений, недостатньо скоординований ОПК. Економічний стан його підприємств характеризується незбалансованістю структури оборонних виробництв, високим рівнем зношеності основних фондів, низькою рентабельністю роботи більшості підприємств, низьким рівнем завантаження виробничих потужностей. Коефіцієнт оновлення основних виробничих фондів дуже низький – не більше 2,5% у рік, а це визначає наростаюче технологічне відставання від провідних країн світу.

Відсутність замкнених циклів виробництва, проблеми з обмеженням імпорту комплектуючих для виробництва ОВТ і вкрай низьке державне оборонне замовлення змушують українські компанії шукати шляхи співробітництва із ТНК (комплектуючі, матеріали, окремі системи, агрегати, блоки, прилади, нові ринки тощо), створюючи нові системи кооперації з розробок та виробництва ОВТ.

Застаріле обладнання обумовлює пошук способів співробітництва українських компаній із ТНК щодо залучення сучасних технологій і технологічного обладнання. Проте це доволі складне завдання, яке тягне за собою узгодження відповідних стандартів виробництва, експлуатації, ремонту та іспитів. Зокрема, важливим для співробітництва компаній є застосування інформаційних технологій (ІТ) управління виробництвом.

Водночас таке співробітництво з ТНК приховує низку можливих загроз економічній безпеці України через певні негативні процеси:

- переважне спрямування інвестицій ТНК у виробництва із застарілими технологічними укладами та низькотехнологічними галузі компаній ОПК;
- безпрецедентний вплив прибутків закордонних філій ТНК на фінансування внутрішнього інвестиційного процесу материнських компаній ТНК оборонної промисловості, у той час, коли на реінвестування в розвиток українських філій надходить мізерна їх частка;
- невиконання умов договорів купівлі-продажу пакетів акцій компаній ОПК під інвестиційні зобов'язання;
- прояви загрози щодо доведення іноземними власниками до банкрутства, блокування діяльності, стагнації виробництва вітчизняного підприємства ОПК як потенційного конкурента іноземному підприємству;
- захоплення найрозвинутіших і найперспективніших сегментів промислового виробництва компаній ОПК країни, її науково-дослідних структур задля перехоплення пріоритету та переведенням отриманого ноу-хау за кордон.

В Україні також існує критична загроза економічній безпеці, що пов'язана із втечею капіталу національних ТНК і небажанням їх фінансувати та здійснювати інноваційний розвиток компаній українського ОПК. При співпраці з ТНК (інвестиції, спільне виробництво, закупівля технологій тощо) також виникають проблеми інтелектуальної власності. Особливо вони чутливі при виробництві та розробках ОВТ, експорті продукції військового призначення в треті країни тощо.

Стратегічним завданням України має бути максимальна гармонізація національних економічних інтересів й інтересів ТНК. Необхідним першим етапом є власне визначення цих інтересів.

Інтереси ТНК очевидні й цілковито підпадають під класичне визначення трьох груп інтересів (екзистенційних – інтересів виживання самої ТНК у конкурентній боротьбі, еволюційних – інтересів ТНК зростання та отримання прибутку, домінаційних – намагання підвищити свою могутність і вплив). При цьому, жодним чином не применшуючи значення інших цілей, слід констатувати факт, що для ТНК як суб'єкта бізнесу принциповим є еволюційний критерій отримання (чи максимізації) прибутку.

Основний інтерес держави – дотримання економічної безпеки в контексті залучення ТНК в оборонно-промисловий сектор економіки, що має забезпечити розпочати підвищення конкуренто-

спроможності економіки за рахунок її переорієнтації на інноваційний розвиток у високотехнологічному напрямі, та, зі свого боку, стане наслідком якісного зростання макроекономічних показників України.

Виходячи з цього, політика уряду України має бути спрямована, з одного боку, на оптимальне використання можливостей транснаціоналізації, з іншого – на нейтралізацію її негативних наслідків: вона має бути комплексною й ґрунтуватися на чітко визначених національних пріоритетах розвитку. У програмі діяльності уряду та у відповідних законодавчих актах повинні бути розроблені й закріплені регулятивні механізми, які міститимуть одночасно систему стимулів щодо залучення іноземних ТНК та систему амортизаторів можливих негативних впливів транснаціоналізації.

Відповідно до такого завдання стратегія взаємодії компаній ОПК України з ТНК має враховувати такі правила:

- забезпечення прийняттого інвестиційного клімату для залучення й діяльності іноземних ТНК в Україні. Для співпраці та конкуренції майбутніх українських ТНК оборонної промисловості з іншими ТНК у глобальному середовищі доцільно українське законодавство адаптувати до рівня ЄС, у тому числі про інтелектуальну власність, про військово-технічне співробітництво, іноземні інвестиції в компанії ОПК тощо;

- нейтралізація загроз від діяльності іноземних ТНК у контексті дотримання економічної безпеки держави;

- створення власних ТНК оборонної промисловості, як це зробили раніше США й країни ЄС та продовжують розвивати такі компанії КНР, Росії, Індії, Бразилії й ін. Досвід цих держав свідчить, що національний капітал здатний витримувати конкуренцію із ТНК тільки у випадку, якщо він сам структурується в потужні фінансово-промислові групи, які будуть адекватні міжнародним аналогам і здатні проводити активну зовнішню економічну політику. Одним із головних напрямів у забезпеченні високої ефективності реструктуризації компаній ОПК України має стати вибір раціональної форми участі держави у функціонуванні оборонної промисловості;

- упровадження дієвого стратегічного менеджменту в компаніях ОПК, паралельно з відповідними заходами вдосконалення функцій і структури органів державної влади, нормативно-правової бази їхньої діяльності з управління ОПК.

На сьогодні в рамках взаємодії з ТНК українська економіка не може дотримуватися жорстких протекціоністських заходів, а забезпечення прийняттого інвестиційного клімату більшою мірою стає наслідком нейтралізації більшості загроз із боку ТНК, адже, покращуючи умови бізнесу, держава відсторонюється від таких загроз, як, наприклад, надмірне використання трансфертного ціноутворення в діяльності ТНК, протиправний вплив капіталу з України, одночасно підвищує рівень реінвестування економіки іноземними ТНК, збільшує обсяги надходження зовнішніх інвестиційних ресурсів тощо.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Аналіз глобалізаційного середовища та діяльності провідних ТНК світової оборонної промисловості показує, що:

- по-перше, більшість сучасних ТНК оборонної промисловості мають чітке національне «ядро», багатодиверсифіковані холдинги переважно з акціонерною структурою капіталу та диверсифіковані за номенклатурою продукції військового й цивільного секторів;

- по-друге, найбільші у світі ТНК оборонної промисловості створені в останні два десятиліття в результаті активної консолідації та поглинання інших компаній. Великі компанії – виробники озброєнь – продовжують придбання високотехнологічних фірм у галузі виробництва електроніки, програмного забезпечення та нових технологій.

- по-третє, у межах свого розвитку та посилення власної конкурентноспроможності ТНК оборонної промисловості створюють стратегічні альянси з іншими ТНК, особливо з компаніями в інформаційних галузях економіки.

Для формування компаній оборонної промисловості України як ТНК потрібно відпрацювати адекватні стратегії адаптації компаній ОПК відповідно до нових умов глобалізації на основі стратегічного аналізу.

Світовий досвід показує, що напрями співпраці компаній ОПК України з ТНК мають ґрунтуватися на таких принципах:

- забезпечення прийняттого інвестиційного й інноваційного клімату для залучення іноземних ТНК в Україні за рахунок удосконалення законодавчої та іншої нормативно-правової бази;

– нейтралізація загроз від діяльності іноземних ТНК у контексті дотримання економічної безпеки держави;

– створення власних ТНК оборонної промисловості як засіб залучення в ОПК інвестицій та інновацій для впровадження передових технологій і проведення нових досліджень та розробок, просування національних інтересів у міжнародному економічному просторі.

До відпрацювання напрямів співробітництва компаній українського ОПК із ТНК оборонної промисловості важливим є визначення на державному рівні концептуальних положень щодо майбутнього бачення національного ОПК у контексті системних підходів і механізмів формування й реалізації в державі оборонно-промислової політики; військово-технічної політики; політики військово-технічного співробітництва; промислової та науково-технічної політики.

Список використаної літератури

1. Щорічник СППРІ 2010. Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека. – К. : Заповіт, 2010. – 652 с.
2. Концепція структурної перебудови оборонно-промислового комплексу України / Указ Президента України від 5 березня 2002 року № 219 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/219/2002>.
3. Державна програма реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2010 року / Постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 2004 р. № 423 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/423-2004-п>.
4. Державна програма реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу до 2013 року / Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2008 року №766 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/766-2008-п>.

Статтю подано до редколегії
12.07.2012 р.

УДК 339.564:633.1(477)

А. А. Сищук – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки;

А. В. Клімович – студентка факультету міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки

Умови та механізми розширення зернового експорту України

Роботу виконано на кафедрі міжнародних економічних відносин ВНУ ім. Лесі Українки

У статті розглянуто основні показники світового ринку зернової продукції, визначено основні країни-імпортери та країни – виробники зерна. Охарактеризовано місце України на світовому ринку зерна, проаналізовано динаміку його виробництва й експорту протягом 2006 / 2007–2011 / 2012 маркетингових років. Розглянуто діяльність головних компаній – експортерів українського зерна, проаналізовано специфіку ринку зернових культур, охарактеризовано основні нереалізовані конкурентні переваги, найвагоміші проблеми та перспективні фактори розвитку зернового комплексу України. Наведено висновки провідних учасників зернового ринку щодо перспектив зміцнення позицій України на ньому, сформульовано рекомендації для вдосконалення механізму підвищення конкурентоспроможності зернової продукції України.

Ключові слова: світовий ринок, зернова продукція, конкурентоспроможність.

Сищук А. А., Клімович А. В. Условия и механизмы расширения зернового экспорта Украины.

В статье рассматриваются основные показатели мирового рынка зерновой продукции, определены основные страны-импортеры и страны – производители зерна. Охарактеризована позиция Украины на мировом рынке зерна, проанализирована динамика его производства и экспорта в течении 2006 / 2007–2011 / 2012 маркетинговых годов. Рассмотрена деятельность ведущих компаний-экспортеров украинского зерна, проанализирована